

Създавайки въобразен свят, зад който са реалности на българското общество, книгата вплита в „изказите като събития“¹¹ публицистични коментари, историко-философски размисли, политическа сатира¹². Славейков съгъства в изказа истории, мнения, ракурси. Той успява да разиграе дебат на различни позиции дори в конструкцията на отделната фраза, рязко променяща се от утвърждаваща в гневна или от естетстваща в грубо сатирична.

Текстово създаденият литературен живот на Острова посочва измислени издания, в представянето на които се проявява съществуващият естетически и литературноисторически контекст. Позовавайки се на мистифицираното списание „Зора“ (с. 34), Славейков поставя въпроса за превода като творчество и творчеството като превод на теми от чужда литература. Показателното заглавие отвежда към изданието на Вазов и К. Величков, което обявява превода за норма на съотношението между българската и европейските литератури¹³. Славейков вплита във фикцията творби, заглавия и теми на българската литература от 90-те години на XIX в. Зад коментираната поетическа сбирка „Италия“ в тексто-логично съответствие се разпознава поетическа книга на Вазов със същото заглавие (с. 34, 35). Нейното авторство заедно с „Писма от Рим“ на К. Величков са скрити зад маската на поета Велко Меруда. Славейков, който в своя рецензия нарича Вазов поета на Италия¹⁴, тук с язвително остроумие оголва проблематичността на авторството му, но и уточнява, че проблемът е „историко-литературен“ (с. 34).

¹¹ Фуко, М. *Археология на знанието*. С., 1996. Книгата на Фуко предлага описание на единствата на дискурса: „системното заличаване на всички дадени ни единства позволява най-напред да се възвърне на изказа неговото своеобразие на събитие [...] което нито езикът, нито смисълът могат да изчерпят напълно“ (с. 35).

¹² Показателно е, че въпреки условността на изказа, съвременниците на Славейков четат „На Острова на блажените“ с повишена чувствителност към „сатирично-изобличителния“ ѝ смисъл и виждат в нея „нещата от всекидневието с „ярка, груба крас-ка“. Някои от първите критически оценки на книгата и коментарите към тях виж в цит. Предговор на М. Неделчев в пос. изд., с. 8–11.

¹³ Сп. „Зора“, редактирано от Ив. Вазов и К. Величков, започва да излиза през март 1885 г. в Пловдив. В писмо до К. Иречек Вазов определя политиката на изданието: „...мислим да дадем характер съвсем оригинален [...] повести, поезии и литературни щудии, по възможност не преводни [...] нашата българска литература, задавена от преводи. Само така мисля, че „Зора“ може да има своя *raison d'être*. Но тя ще следва отблизо и литературното движение у европейските, особено славянските народи. Вазов, Ив. *Събрани съчинения в двадесет и два тома*. С., 1979, т. 19, с. 657.

¹⁴ Цит. по: Вазов, Ив. *Пос. изд.*, т. 2, с. 514. Стихосбирката „Италия“ на Вазов излиза през 1884 г., като голяма част от стихотворенията не са публикувани в периодиката преди това. Славейков обаче обвързва в мистификацията си поетическия цикъл